

Indian Summer kost niets extra

Ga voor kleur

De herfstkleur van bomen speelt bij het kiezen van bomen nauwelijks een rol. Alleen de Liquidambar staat daar echt om bekend en heeft zich mede daardoor – terecht overigens - tot modeboom ontwikkeld. Toch is er binnen en net naast het standaardsortiment heel veel te kiezen en kunnen we onze eigen Indian Summer maken. En het kost niets meer ten opzichte van het standaardsortiment.

Auteur: Jaap Smit

Koude nachten en droge omstandigheden doen herfstkleuren goed. Het zou dit jaar dus een slecht herfstkleurenjaar moeten zijn, dat misschien nog een beetje werd gered door de mooie periode van eind september en begin oktober. Dat geldt inderdaad voor de bomen die niet ieder jaar rood, geel of bruin verkleuren. Er zijn echter bomen die ieder jaar betrouwbaar weer een goede herfstkleur geven. En omdat de bladeren toch vallen, is de toegift in de herfst een gratis extraatje wat het beeld tijdelijk extra aantrekkelijk maakt.

Het zijn vooral exoten die een opvallende herfstkleur vertonen. De weinige inheemse bomen die Nederland rijk is, laten hun blad groen vallen, of vertonen maar kort een herfstkleur. Omdat ze daarnaast vaak minder aangepast zijn aan de krappe en hete omstandigheden in de stad, hebben exoten of eventueel specifieke cultivars van inheemse bomen de voorkeur. Voorbeeld? Als u in de stad per se een *Fraxinus excelsior* wilt plan-

ten, ga dan voor een F. e. 'Allgold'. Die vormt wel een (gele) herfstkleur, net als *Betula pendula* 'Crispa', de berk met fraai ingesnedden bladeren die felgeel afvallen.

Overigens zijn niet alle exoten betrouwbare herfstkleurleveranciers. In Delft weten ze aan de Nassaulaan dat zaailingen van *Liquidambar* zich heel verschillend gedragen: waar de ene boom keurig verkleurt, blijft de andere groen tot de eerste vorst. Pas lang daarna valt het laatste groene, bevroren, verfrommelde blad op de grond. Dat is ook de reden van de populariteit van de Engelse selectie *Liquidambar styraciflua* 'Worplesdon'. Deze amberboom zonder kurklijsten verkleurt altijd fraai rood, oranje. Wat mij betreft vallen alle niet-verkleurende Liquidambar af. De smalste van allemaal, *L. s.* 'Slender Silhouette' blijft erg lang groen, net als de bolvorm *L. s.* 'Gumball'. Afvoeren! *L. s.* 'Kirsten' heeft wel een gezonde kleur: dat is de smalle amberboom van de toekomst. Ga voor het beoordelen van de selecties

eens naar de Noorderbegraafplaats in Hilversum. De keuze van de in dit artikel beschreven bomen is volstrekt arbitrair. Ik kan ook andere kiezen, maar genoemde soorten zijn op specifieke plekken het toepassen waard. Ze zijn allemaal verkrijgbaar.

Acer rubrum

Bij *Acer rubrum* is het oppassen geblazen. Hoewel de rode esdoorn zelfs zijn naam mee heeft, betekent het niet dat ieder exemplaar goed verkleurt. Kies dus een verkleurende cultivar: selecties van deze boom, die in Amerika en Canada voorkomt, verkleuren wel goed. De bekendste is de min of meer zuilvormige *A. r.* 'Scanlon'. Maar inmiddels zijn selecties met meer tot de verbeelding sprekende namen de oceaan overgestoken. Wat te denken van 'Brandy Wine': inderdaad wijnrood gekleurd in de herfst. 'October Glory' is ook een voorbeeld van een gesloten boom. Reken bij *Acer rubrum* op onge-

Deze selectie van *Acer rubrum* doet zijn Nederlandse naam eer aan. Hier 'Brandy Wine'.

veer 15 meter hoogte: geen kleine boom, maar minder groot dan *Acer saccharinum*. Toepassen op plekken met een open bodem, waarin geen kalk voorkomt.

Lagerstroemia indica

Deze boom, vaak een grote struik, heeft alles wat een boompje moet hebben. Ik heb geen commerciële belangen, maar wil dit boompje graag *pluggen*. In de winter is de stam het meest opvallend. Vergelijk het met een fijn getekende plataan. In het voorjaar is het blad bij de meeste selecties lichtgroen. In september bloeit de struik of het boompje overdadig. Daarna wordt het seizoen afgesloten met een donkerrode herfst-

kleur. In dit verhaal gaat het om de herfstkleur, maar Lagerstroemia heeft altijd wat te bieden. Italiaanse import doet het prima in Numansdorp (Seringenlaan), maar doet het uit de wind op de begraafplaats een stuk beter. Hier ligt een kans voor boomkwekers om echte bomen te kweken, liefst op naam. Geert Devriese, specialist uit het Belgische Wingene, importeert voor stam en straatboompjes liefst spullen met een zekere stamdikte. Deze bomen moeten hier 1 tot 2 jaar acclimatiseren. Hoewel testen lopen, gelooft Devriese in opgaande selecties als Sarahs Favorite (witte bloemen) en Tuscarora (roze). Sommige andere selecties maken zware bloemtrossen die breken door het gewicht van zomerse regen.

Rode esdoorn begint van bovenaf te kleuren.

Experimenteren dus! In Breda, Hilversum en Den Haag kunt u in het openbaar groen exemplaren aantreffen.

Nyssa

Een echte boom is *Nyssa*. De naam *Nyssa* is afgeleid van *Nysa*, de naam van een waternimf uit de Griekse mythologie en dat past: met name *Nyssa aquatica* staat graag met zijn voeten in het water en komt van nature voor in de *swamps* van Californië, samen met *Taxodium*. Tussen de relatief dikke stammen zwemmen alligators. *Nyssa* wordt eigenlijk alleen aangeplant vanwege de herfstkleur. Afhankelijk van de soort en de selectie is die felgeel, knaloranje of rood. Al aan het

Als struik kan Lagerstroemia flink opschieten. Er is een boom van te maken. Hier in Helmond.

Lagerstroemia

Deze *Nyssa* kleurt geel, andere exemplaren kleuren rood of oranje.

einde van de zomer kan de kleuring beginnen: vaak zakt de kleur van de top langzaam naar beneden. Van opvallende bloei is geen sprake. De beperkt aanwezige besachtige vruchten worden door duiven gegeten. De boom is voldoende winterhard. Heeft last van het imago lastig verplantbaar te zijn, maar wanneer met draadkruit wordt geplant, is het geen probleem.

Gele berken

Inlandse berken kunnen geel kleuren, maar *Betula lenta* is net als *B. alleghaniensis* echt geel in de herfst. Met name de laatste heeft bovendien een aantrekkelijke afbladderende stam. Als meerstammige bomen en *B. alleghaniensis* ook als stamboom, zijn het opvallende verschijningen van de eerste grootte. Beide soorten bevatten methylsalicilaat, dat net zo lekker geurt als

Midalغان. U moet de bast wel even aankrassen om het te ruiken.

Oranje haagbeuk

Wie aan een haagbeuk denkt, denkt hooguit aan wat gele herfstkleuren. De Amerikaanse – hoe kan het ook anders – *Carpinus caroliniana* denkt er heel anders over. In de herfst tooit deze soort zich in het prachtigste oranje en rood. Deze soort vormt een klein, langzaam groeiend boompje, dat uiteindelijk 10 meter hoog groeit. Aan de breeduit groeiende twijgen hangen de kleine hopbellen.

Nu nog zeldzaam, straks de oranje blikvanger.

Het blad van *Meliosma veitchiorum*.

Meliosma

Nu nog uitermate zeldzaam, maar binnenkort volop leverbaar, is de *Meliosma veitchiorum*. Het is een boompje van maximaal 8 meter hoog met dikke, opgaande twijgen. De samengestelde bladeren zijn tot 80 cm lang en ook de afzonderlijke blaadjes zijn tot 15 cm lang. De gele bloemtrossen zijn eveneens groot (tot 40 cm) en worden gevolgd door violette vruchten. Hoewel in de boeken een matige winterhardheid wordt genoemd, houdt de plant het buiten na een paar jaar prima vol. In de herfst is er niets opvallender dan deze kleine boom: uiteindelijk is de kleur knaloranje. Toepassen op zure tot neutrale grond op een beschutte plaats.

Oxydendrum

Oxydendrum is dan wel geen straatboom, toch zijn er buiten de kleigebieden volop toepassings-

Dankzij de zomerse bloei is *Oxydendrum* lang een blikvanger. Na de bloei neemt de herfstkleur het over.

De herfstkleur van *Oxydendrum* na de bloei.

Een van de features van *Stewartia*: de herfstkleur.

mogelijkheden voor deze uit de kluiten gewassen heide met grote bladeren. Met een maximale hoogte van 10 meter is deze soort het meest opvallend op het moment van de laatste bloei in de herfst en de eerste verkleuring van het blad. De dan grijze bloemtrossen steken sterk af tegen het vuurrode blad. De bloemen doen nog het meest denken aan die van witte *Pieris*, eveneens een *Ericaceae* die een voorkeur heeft voor zure grond die niet uitdroogt. Op een A-locatie is dit een van de topattracties. Voor iedereen die de tuinbouwschool in Houten bezocht een herinnering. En naar verluidt plant ook Hilversum deze

boom weer aan.

Parrotia

Net als *Liquidambar*, lijkt ook *Parrotia* een modeboom te worden. Ook in dit geval niet onterecht overigens. Opgaande selecties van *Parrotia persica*, zoals 'Vanessa' en 'Bella', zijn goed bruikbaar in de straat, al dan niet opgekroond. En ze zijn opvallend goed bestand tegen een plaats in de bestrating. In tegenstelling tot zaailingen, die fraai breed uitstoelen, blijven de kronen redelijk compact. Vergis je niet in de grootte van *Parrotia*: kijk naar de moederboom van 'Vanessa'

in arboretum Oudenbosch en je krijgt ontzag. Na de opvallende herfstkleur duurt het geen twee maanden voordat de boom bloeit met rode bloemhoofdjes. Helaas vallen ze nauwelijks op, maar als je van dichtbij kijkt, valt de gelijkenis met de toverhazelaar, een familielid, op.

Theeboom

Stewartia begint bij voorlopers door te breken. Hoewel geen familie van de *Lagerstroemia*, heeft deze grote struik of kleine boom veel gelijke features. Na het lichtgroene uitlopen bloeit ook *Stewartia* later dan de meeste bomen en struiken: er verschijnen in juni witte bloemen, ongeveer zoals van een enkelbloemige *Camelia*, waar de plant ook familie van is. Na de bloei vormen zich rood aangelopen vruchten, die ook in de winter sierwaarde hebben, wanneer ze bruin aan de boom hangen. Voor die tijd nog kleurt het blad in de meeste gevallen rood. Sommige species verkleuren geel. Maar altijd is de fraaie stam zichtbaar: ook hier dringt zich de vergelijking met *Lagerstroemia* op. Er is een verschil met *Lagerstroemia*: *Stewartia* is 100% betrouwbaar winterhard. Deze langzame groeier wordt niet snel hoger dan 4 meter.

Herfstkleur in *Parrotia persica*.

Waarom herfstkleur?
Bomen halen in de herfst nuttige suikers, zetmeel en voedingsstoffen terug naar takken, stam en wortels. Omdat bladgroenkorrels veel zetmeel bevatten, verdwijnt het bladgroen uit de bladeren. Wat overblijft zijn andere kleurstoffen: carotenoiden in bladeren die geel verkleuren en anthocyaan bij rood en oranje verkleurende bomen en struiken.